

תוכן עניינים

1. מבוא.....	1
2. רקע תיאורטי : על מושג החוסן הלאומי.....	4
הערות לפרק 2.....	7
3. ממצאים : מדינת ישראל במלחמת המפרץ והחוסן הלאומי הישראלי.....	8
מדינת ישראל ומלחמת המפרץ.....	8
החוסן הלאומי הישראלי.....	12
הערות לפרק 3.....	16
4. דיון.....	21
הערות לפרק 4.....	26
5. סיכום.....	28
6. רשימה ביבליוגרפית.....	30

1. מבוא

ב- 2 באוגוסט 1990 פלש הצבא העיראקי לכווית, וכבש את המדינה הקטנה ללא קושי בתוך 6 שעות. כיבושה של כוויית נבע מבעיותיה הפיננסיות הכבדות של עיראק (לאחר המלחמה נגד איראן) וממחלוקת- גבולות בת שנים בין עיראק לכווית. הפלישה העיראקית איימה על יציבות הסדר הבינלאומי לאחר המלחמה הקרה, ועל כן הובילה את מעצמת העל העולה, ארצות הברית, לנקוט כנגדה צעדים חריפים. לאחר כמה חודשים של מאמצים לריכוז כוחות במפרץ הפרסי (שנקראו מבצע "מגן במדבר") ופעילות דיפלומטית ענפה להקמתה של קואליציה בינלאומית המתנגדת לעיראק, וב- 17 בינואר יצאה ארצות הברית למלחמת המפרץ כנגד עיראק במטרה לסלקה מכווית, ופתחה במבצע "סופה במדבר".

אם כי מטרתם המרכזית של האמריקאים בצאתם למלחמה, הייתה לצאת להגנתה של בעלת ברית אחת של ארצות הברית- כוויית- הרי שהיו למלחמה השלכות שליליות מיידיות על בעלת ברית אחרת- ישראל. במהלך המלחמה, ירתה עיראק על מדינת ישראל כ- 40 טילים מסוג "סקאד". זאת למרות שישאל לא הייתה שותפה במלחמה נגד עיראק, ואף לא הייתה חברה בקואליציה הבינלאומית שהקימה ארצות הברית. מסיבות שתפורטנה בעבודה, ישראל לא הגיבה, כי אם הבליגה, על תקיפתה בטיילים בידי עיראק. היו לה כמה סיבות טובות להגיב: ההבלגה יצרה תקדים לעתיד- מעולם לפני כן, ישראל לא הבליגה על תקיפה כלפיה שנעשתה על אדמתה; ולהבלגה הייתה עלולה להיות השלכות חמורות בפגיעה בהרתעה הישראלית- לא רק כלפי עיראק אלא גם כלפי יתר שכנותיה-יריבותיה. למרות זאת, החליטה ההנהגה הישראלית להכיל את התקיפות ולהותירן בלא מענה.

מטרתה של עבודה זו, היא להשתמש בהחלטתה של ההנהגה הישראלית שלא להגיב ולא לתקוף את עיראק במהלך מלחמת המפרץ- כנקודת המשענת לבחינת החוסן הלאומי הישראלי במלחמה. לפחות לכאורה, ההחלטה נראית כנובעת מחולשה והססנות אצל דרג מקבלי ההחלטות- כלומר, נראה כי היא נובעת מחוסן לאומי נמוך. בעבודה זו, אני אבחן האם העניין הוא אכן כך. אני סבור, כי פני הדברים הם מורכבים יותר- וכי מאחורי היכולת להחליט להבליג, עומד דווקא חוסן לאומי גבוה.

לאורו של כל האמור לעיל, שאלת המחקר של עבודה זו תהייה : **האם היעדרה של התקפה ישראלית במלחמת המפרץ, כתגובה על ירי הטילים מעיראק לישראל, מעידה על החוסן הלאומי הישראלי, אם לאו?**

השערת המחקר היא, שהחלטתה של ההנהגה הישראלית שלא להגיב לירי הטילים מעיראק, נבעה דווקא מחוסן חברתי ולאומי גבוה. למעשה, אלמלא החוסן היה גבוה, ייתכן בהחלט שהייתה מתקבלת ההחלטה להגיב על ירי הטילים, ולפתוח במלחמה כנגד עיראק.

שיטת המחקר בעבודה זו תהיה ניתוח תוכן איכותי. לאורך העבודה, יוצגו וייבחנו לעומקם האירועים ההיסטוריים שהתחוללו בהקשרה של מלחמת המפרץ, ואלו ינותחו ויפורשו. העובדות שיובאו בסקירה יתבססו על הספרות מתחום ההיסטוריה וממדעי-החברה. בנוסף אציג את תוצאותיהם ומסקנותיהם של מחקרים שונים מן הספרות האקדמית המחקרית, העוסקים, או קשורים, לסוגיית החוסן החברתי והלאומי של ישראל. אלה ישמשו אותנו בעת הניתוח בפרק הדיון, בו אנתח את ההחלטה של ההנהגה הישראלית שלא להגיב לירי הטילים מעיראק. זאת לאור המצב הגיאופוליטי מולו היא הועמדה, וכמו כן החוסן החברתי והלאומי, או היעדרו של החוסן, המאפיינים את החברה הישראלית ככלל, והביטויים לכך כפי שהתגלו בהקשר של מלחמת המפרץ, בפרט.

מבנה העבודה יתפרש כלהלן. הפרק הבא של העבודה הוא פרק הרקע התיאורטי, והוא יעסוק במושג החוסן הלאומי- ההגדרות הקיימות לו ומשמעותו של המושג, מתוך הספרות המובילה העוסקת במושג זה. כמו כן, נציג בפרק הרקע התיאורטי את מודל החוסן הלאומי של אייל לוין. מודל זה ישמש אותנו בפרקי העבודה לניתוח החוסן הלאומי הישראלי, בהקשרה של מלחמת המפרץ.

הפרק השלישי של העבודה הוא פרק הממצאים. פרק זה יחולק לשני חלקים מרכזיים. בחלק הראשון, נציג סקירה היסטורית של האירועים שקדמו והובילו למלחמת המפרץ מנקודת המבט הישראלית. תיאור זה ישמש אותנו בהמשך לדיון וניתוח של השיקולים אשר עמדו בפני ההנהגה הישראלית בעת קבלת החלטותיה במהלך המלחמה. תיאור זה מתקשר לסוגיית החוסן גם מכיוון שהוא מהווה את גורם הגיאופוליטיקה- הגורם הפוליטי החיצוני- במודל החוסן הלאומי של אייל לוין.

החלק השני של פרק הממצאים יעסוק בסוגיית החוסן החברתי והלאומי של מדינת ישראל והחברה הישראלית. בין השאר, נציג בו את ממצאיהם של מחקרים שונים שבחנו את חוסנה של החברה